

Motion till riksdagen 2007/08:Ju429

av **Chatrine Pålsson Ahlgren m.fl. (kd)**

Pepparsprej

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om våldsutsatta kvinnors rätt att inneha pepparsprej.

Kvinnan ofta sedd som både offer och förövare

Våld mot kvinnor är ett stort, allvarligt och ofta dolt problem. Fortfarande är det vanligt att skulden för våldet läggs på kvinnan själv på grund av hennes beteende, klädsel eller kroppsspråk. En kultur på skolgården där ett förråat, sexualiserat och nedsättande språkbruk på många håll har accepterats, ger signaler om att kvinnor har ett lägre värde än män. När kvinnor i domstolar får frågor om klädsel och bakgrund då en förövare ska fällas för övergrepp, sprids känslan av att övergreppet är kvinnans ansvar.

Våld som sker av nära anhörig är naturligtvis särskilt kränkande. Så kallat hedersrelaterat våld diskuteras alltför sällan och är tabubelagt. Ordval har varit mer diskuterat än själva problemet att familjemedlemmar, oftast kvinnor, berövats livet för att de valt en livsstil som inte överensstämmer med familjens traditioner. Flera fall av hedersrelaterat våld visar att kunskapen kring detta är begränsad. Det är därför mycket positivt att regeringen har påbörjat ett gediget arbete mot hedersrelaterat våld.

Pepparsprej som lagligt vapen

Mycket kan göras för att förebygga våld mot kvinnor istället för att bara agera reaktivt. De kvinnor som är utsatta för våld och hot skyddas i för liten utsträckning. Innan det blir tal om att ha möjlighet till eget självförsvar kan

Fel! Okänt namn på

kvinnor vara tvungna att skaffa sig skyddad identitet, vilket är helt oacceptabelt.

Vi anser att alla kvinnor som varit utsatta för våld eller sexuella övergrepp ska ha rätt att inneha pepparspray, vilket skulle bidra till en tryggare vardag för dem. Detta kräver en ändring i vapenlagen. Förslag på en sådan ändring bör en utredning ge snarast.

Skyddssprejer i olika former

Det finns flera olika typer av skyddssprej. Tårgas som är det mest kända och andra så kallade pepparsprejer. Dessa pepparsprejer finns i sin tur i olika varianter och även i olika konsistenser. Det finns en bred enighet om att Oleoresin capsicum (OC), som är ett extrakt från röd chilipeppar, är det lämpligaste extraktet att använda sig av. I utlandet har det dokumenterats dödsfall i samband med användande av OC-sprej men de anses ha berott på andra orsaker än själva sprayet. Dödsfallen har inte föranlett expertis att avråda från användandet av OC-sprej utan har istället föranlett en varning om att pepparsprej inte nödvändigtvis får de biverkningar man vanligtvis eftersträvar om personen i fråga är drog- eller alkoholpåverkad. Av de dödsfall där man kunnat göra en grundligare analys har inte orsaken i ett enda fall varit OC-sprej utan andra faktorer såsom drogpåverkan, allvarlig fetma eller sjukdom. Pepparsprej anses vara överlägset tårgas eftersom pepparsprej omedelbart oskadliggör en angripare.

Läget idag

Utsatta kvinnor kan idag få tillstånd enligt vapenlagen att inneha skyddssprej av någon form, antingen tårgas eller pepparsprej. Under 2001 och 2002 utfärdades tolv sådana tillstånd fördelade på 5 av landets totalt 21 polismyndigheter. Sedan 2004 används pepparsprej i form av OC-sprej som hjälpmedel i polisverksamheten. Detta har lett till att polisingripanden har blivit säkrare och att poliserna upplever ökad trygghet. Framför allt kvinnliga poliser har gett uttryck för detta och att tillgång till pepparsprej till viss del eliminerat den skillnad som ofta finns i fysik mellan manlig gärningsman och kvinnlig polis. Kritik och anmälningar har förekommit mot poliser på grund av oaktsamt användande av OC-sprej. Det är självklart att pepparsprej ska användas med försiktighet och som en sista åtgärd, det får också poliser utbildning i. Vi anser dock inte att de fall av oaktsamhet som framkommit legitimerar att gå tillbaka till en ordning där pepparsprej inte ska användas som hjälpmedel av poliser.

Giltigt lagrum

Pepparsprej likställs i vapenlagen (1996:67) med skjutvapen. I vapenlagen 1 kap 3 § punkt e står det: ”Vad som sägs om skjutvapen gäller också tårgasanordningar och andra till verkan och ändamål jämförbara anordningar.” Rätten att inneha pepparsprej och andra skyddssprej är reglerat i vapenförordningen (1996:67). I vapenförordningen 2 kap 5 § punkt 3 står det att behov att inneha skyddsspray endast kan komma ifråga om ”tjänst eller annan särskild omständighet som medför ett synnerligt behov av anordningen för personligt skydd”.

Tillståndsgivningen är enligt Rikspolisstyrelsen mycket restriktiv, vilket blir extra tydligt med tanke på att skyddssprej likställs med skjutvapen. Man kan naturligtvis ifrågasätta huruvida pepparsprej ska likställas med andra vapen då man med skjutvapen lätt kan ta en människas liv medan man med pepparspray istället tillfälligt reducerar en annan människas funktionsförmåga med ett medel som inte ger bestående biverkningar.

Pepparsprej en sista utväg

Utfärdande av tillstånd att inneha pepparsprej eller annan skyddssprej är uppenbart en sista utväg för att hjälpa en våldsutsatt kvinna. Rikspolisstyrelsen skriver i ett yttrande att i de flesta fall kan ökat skalskydd runt den hotade kvinnans bostad, trygghetsväska, besöksförbud, spärrmarkering, kvarskrivning och byte av identitet vara lämpliga åtgärder att vidta. När någon av dessa åtgärder inte anses tillräckliga eller ändamålsenliga kan skyddssprej i form av OC-sprej vara ett komplement.

Det ska alltså mycket till för att en kvinna ska få tillstånd att inneha skyddssprej. Att byta en kvinnas identitet ska alltså prövas först och det oavsett vad den enskilda kvinnan själv önskar. Denna praxis kan verkligen ifrågasättas. Principen borde vara att fråga kvinnan vad hon själv önskar i den situation hon befinner sig. Önskar kvinnan pepparsprej för att hon upplever att det ökar hennes trygghet bör tillstånd att inneha det utfärdas.

Brottoffret främst

Brottofferperspektivet ska alltid stå i centrum. Alltför ofta glöms brottoffret bort, och diskussionen tar ofta sin utgångspunkt i gärningsmannen. Vi får aldrig glömma bort de kvinnor som lever i ständig skräck för att bli överfallna. Övergrepp kan ske både i och utanför hemmet, och många kvinnor känner sig inte ens säkra i sina egna hem trots att besöksförbud har utfärdats. Det är ett oerhört ingrepp i integriteten att leva under skyddad identitet men det är ibland det enda som kvarstår för att möjliggöra ett så tryggt och skyddat liv som möjligt.

Man måste ifrågasätta om besöksförbud är det enda som kan användas mot en man som efter avtjänat fängelsestraff har extremt stor riskfaktor att återfalla i nytt partnervåld. Ska personen få röra sig fritt utan någon som helst

Fel! Okänt namn på

kontroll i form av exempelvis fotboja? Siktet måste vara inställt på att skydda brottsoffret, i det här fallet kvinnan, från fortsatta övergrepp.

Vår inställning är att kvinnor som har varit utsatta för våld själva ska få välja vilka åtgärder som ska sättas in för att göra deras vardag tryggare. Vapenlagen bör skilja på skjutvapen och skyddssprej eftersom de inte går att likställa, och lagen måste vara skriven så att den tolkas som att våldsutsatta kvinnor ska ha rätt att inneha pepparsprej om de själva önskar. Självklart ska utbildning om hur och när pepparsprej ska och får användas ges, precis som det gör idag när tillstånd utfärdas.

Detta vill vi:

- ? Ändra lagtexten så att pepparsprej inte likställs med skjutvapen.
- ? Lagen för innehav av pepparsprej eller annan lämplig skyddssprej blir mindre restriktiv för våldsutsatta kvinnor.
- ? Principen ska vara att den kvinna, som anses kapabel att hantera pepparsprej, själv ska få välja om hon vill inneha sådan.
- ? Bra utbildning ges till kvinnor som fått tillstånd om hur och när pepparsprej får och är lämpligt att använda.

Stockholm den 26 september 2007

Charrine Pålsson Ahlgren (kd)

Eva Johnsson (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)